

EUROPEAN CAPITAL
OF CULTURE

Novi Sad

Evropska prestonica kulture 2021

Sastanak povodom prvog monitoringa

Izveštaj panela nezavisnih eksperata

Brisel

oktobar 2017. godine

Uvod

Ovaj izveštaj sledi nakon sastanka u Briselu održanog 10. oktobra 2017. godine između panela i Novog Sada, jednog od tri Evropske prestonice kulture (EPK) za 2021. godinu¹. Novi Sad je nominovan za Evropsku prestonicu kulture 2021 u januaru 2017. godine na osnovu Izveštaja o selekciji koji je sastavio panel²; aplikaciona knjiga Novog Sada nalazi se na sajtu Novog Sada³. Ovaj izveštaj o monitoringu upućuje se Fondaciji „Novi Sad 2021“ i biće objavljen na sajtu Evropske komisije⁴.

Prisutni na sastanku

Članovi panela:

Sylvia Amann (izvestilac), Cristina Farinha i Agnieszka Wlazel, koje je imenovao Evropski parlament na period 2015-17. godine

Ulrich Fuchs, Aiva Rozenberga i Pauli Sivonen, koje je imenovao Savet EU na period 2016-18. godine

Beatriz Garcia, Jiří Suchánek (predsedavajući) i Dr Suzana Žilič Fišer, koje je imenovala Evropska komisija na period 2017-19. godine

Alain Hutchinson, koga je imenovao Evropski komitet za regije na period 2016-18. godine

Predstavnici Novog Sada:

Dalibor Rožić, član Gradskog veća Novog Sada zadužen za kulturu

Nemanja Milenković, direktor

Tamara Zelenović Vasiljević, zamenica direktora

Jovan Trkulja, umetnički direktor

Dušan Kaličanin, programski direktor

Dušan Vuković, Šef sektora za marketing i komunikaciju

Darko Polić, predsedavajući Radne grupe za kulturnu infrastrukturu i član Upravnog odbora Fondacije „Novi Sad 2021“

¹ Evropska prestonica kulture je akcija regulisana Odlukom br. 445/2014/EU Evropskog parlamenta i Saveta za titule od 2020. do 2033. godine, kojom se predviđaju tri zvanična sastanka o monitoringu između nominovanih gradova i panela. Videti:

http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2014.132.01.0001.01.ENG

² Izveštaj o selekciji možete pogledati na:

https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/sites/creative-europe/files/files/ecoc-2021-final-selection-report_en.pdf

³ <http://novisad2021.rs/en/bidbook/>

⁴ http://ec.europa.eu/culture/tools/actions/capitals-culture_en.htmlorengl ba

Lazar Jovanov, šef Sektora za participaciju i edukaciju

Milica Rašković, član Sektora za participaciju i edukaciju

Vuk Radulović, šef Sektora za međunarodnu saradnju

Takođe prisutni: posmatrači Evropske komisije (Generalni direktorat za obrazovanje, omladinu, sport i kulturu), iz Spoljne akcije Evropske unije i iz Misije Evropske unije u Republici Srbiji.

Izveštaj iz Fondacije „Novi Sad 2021“

Organizacija je dostavila detaljan i sveobuhvatan pismeni izveštaj i anekse pre sastanka. Izveštaj je naveo aktivnosti Fondacije od oktobra 2016. godine, kada je Novi Sad preporučen kao Evropska prestonica kulture za 2021. godinu u kategoriji zemalja kandidata.

Na sastanku, predstavnici Fondacije „Novi Sad 2021“ napravili su prezentaciju koja je uključivala sledeće tačke:

- gospodin Nemanja Milenković (direktor) naglasio je da Novi Sad već ima koristi od dodele titule EPK u pogledu povećanja investicija i turizma. Pored toga, postoji veća svest o kulturi među privrednim zainteresovanim stranama. Država, pokrajina i grad pružaju snažnu podršku, pa je kultura postala jedna od ključnih tema. EPK je proglašena projektom od nacionalnog značaja. Direktor je naveo novu kulturu dijaloga i participaciju koju je EPK donela gradu. Značajna sredstva su već uložena kako bi se ojačala Fondacija „Novi Sad 2021“ i povezano osoblje.
- Gospodin Dalibor Rožić, član Gradskog veća zadužen za kulturu, dodao je da je sprovođenje strategije razvoja kulture započeto i da akcioni plan predstavlja tačku preokreta za razvoj kulture Novog Sada. Postoji usmerenje ka nezavisnoj kulturnoj sceni, pre svega novi posebni pozivi za finansiranje infrastrukturnih troškova nekih NVO. Kreiran je i Forum za kulturu koji okuplja javnu vlast i predstavnike iz sektora za kulturu, uključujući i NVO, kako bi se obezbedio dijalog.
- Odabir pravnog statusa fondacije je delotvoran. Postupak zapošljavanja zasniva se na otvorenim pozivima, i istovremeno održava ravnotežu između lokalnog i međunarodnog osoblja.
- Jedan od glavnih izazova radnika u kulturi i institucija u gradu je očigledan nedostatak međunarodne saradnje. Program za rezidencije umetnika i intezivirana saradnja sa drugim gradovima EPK bili su načini za podsticanje mobilnosti do sada, ali biće dopunjeni drugim metodama kao što su otvoreni pozivi za pomoć mobilnosti ili platforma za izgradnju kapaciteta kroz međunarodnu saradnju.

- Izgradnja kapaciteta je ključna za razvoj kulture Novog Sada. Zajednička inicijativa za obuku koja je pokrenuta sa drugim EPK (Rijeka 2020 i Temišvar 2021)⁵ – Lab for European Project Making – koja uključuje 10 lokalnih menadžera u kulturi, dobar je osnov za unapređenje kapaciteta za projektni menadžment i međunarodne veze u Novom Sadu. Sprovodi se i projekat unapređenja lokalne scene novog cirkusa.
- Delegacija je naglasila dalju saradnju između Novog Sada i Osijeka (koji nije bio uspešan kandidat EPK za 2020. godinu u Hrvatskoj). Tri projekta u oblasti kulture koji predstavljaju katalizator mira trenutno su u razvoju, uključujući i Centar za mir i pomirenje.
- Šef Sektora za participaciju i edukaciju naglasio je da su participacija i uključenje lokalnog stanovništva bili ključni za EPK Novi Sad 2021. Centralni element su Kulturne stanice. Više od 2000 građana već je bilo uključeno, a realizovan je i širok spektar predloga za razvoj kulturnih i javnih prostora.
- Divān (platforma za diskusiju u učešće građana) i volonterski servis predstavljaju ostale formate za uključivanje. Platforma za volontiranje već treba da je uspostavljena sa organizacijom OPENS – Omladinska prestonica Evrope kao test-projekat za EPK 2021. Sprovođenje projekta „Nova mesta“ takođe je zasnovan na upitnicima i debati sa lokalnim stanovništvom.
- Razvoj programa gostoprimstva je još jedna važna tačka za Fondaciju „Novi Sad 2021“. Odgovarajuća međunarodna razmena uključuje nameru da se sastanak Faro Convention Network održi u narednim godinama.
- Infrastrukturni programi uključuju širok spektar transformacija i rekonstrukcija. Gospodin Darko Polić, na čelu osnovane Radne grupe za kulturnu infrastrukturu i član Upravnog odbora Fondacije, ima zadatak da obezbedi neometani proces između planova za gradske investicije i odgovarajućih potreba EPK.
- Strategija komunikacije će obuhvatiti čitav set alata za spoljnu komunikaciju i razvoj publike. U 2018. godini, lokalna televizija će snimiti dokumentarce o nasleđu u Novom Sadu – doprinos Evropskoj godini kulturnog nasleđa 2018.
- Novoimenovani umetnički direktor i programski direktor imaju zadatak da analiziraju i sprovedu aplikacionu knjigu i njene noseće projekte. Predstavljeni pristup obuhvata analizu tema koje još nisu dovoljno pokrivena sa mogućim naknadnim otvorenim pozivima za projekte. Rad sa festivalima naveden je kao primer mogućeg polja intervencije.

⁵ Kome su pristupili Matera 2019, Plovdiv 2019 i Elefsina 2021 kao pridruženi partneri.

- Planirano je da 20% odabranih projekata budu započeti u 2018. godini. Trenutno je u toku razmatranje da li da noseći projekti budu skup 4-5 pojedinačnih projekata koji bi bili odabrani među postojećim predlozima projekata.
- Evaluaciju EPK projekta izvršiće Menadžer za evaluaciju i njegov tim koji se sastoji od istraživača i profesora, većinom za Univerziteta iz Novog Sada i drugih evropskih univerziteta. Revidiranje pokazatelja trenutno je u toku. Potpun skup pokazatelja trebalo bi da bude dostupan do kraja 2017. godine.
- U pogledu legata, gospodin Nemanja Milenković, direktor, formulisao je opšti cilj projekta Novi Sad 2021 kao izgradnju mostova koje povezuju zajedničke vrednosti i novu nadu za Evropu. Ovo će biti uočljivije u konceptu legata za Novi Sad pod nazivom „3P“ (People, Places and Processes – Ljudi, mesta i procesi).

Diskusija

Dokom diskusije koja je usledila, panel je zatražio pojašnjenje nekih pitanja i ponudio iskustvo i savete. Razmatrane su sledeće teme:

- Panel je uvažio napore koje Novi Sad 2021 ulaže u pogledu prve kulturne strategije za grad, u kojoj EPK treba da ima svoju ulogu. Infrastrukturni elementi i elementi urbanog razvoja već su vidljivi. Brendiranje grada je jedan od mnogih dugoročnih ciljeva, što je delegacija iz Novog Sada naglasila tokom prezentacije. Međutim, panel koristi priliku da naglasi da EPK predravlja više stratešku inicijativu koja uključuje dugoročno planiranje u kulturi koje je više od brendiranja. Takođe je navedeno da tim za evaluaciju uključuje Univerzitet u Novom Sad – to je važan korak jer su lokalni univerziteti važan stub za mnoge timove koji se bave evaluacijom EPK i monitoringom. Prema mišljenju panela, mora se obezbediti da su standardi evaluacije EPK pažljivo odslikani i da su aktivnosti u prikupljanju podataka sprovedene u sveobuhvatnom sistemu za arhiviranje koji je pokrenut još tokom pripremnih godina.
 - **Preporuka 1:** Panel preporučuje da Novi Sad jednaku pažnju posveti svim strateškim ciljevima za održivi razvoj kulture grada, uključujući kulturne, društvene, privredne i uticaje urbanog razvoja.
- Panel je postavio pitanje o pripremama za kulturni i umetnički program Novog Sada 2021, pošto tim nije predstavio jasnu umetničku viziju i srodne prioritete. Panel je zabrinut u pogledu procesa pripreme programa: umetnički i programski direktor – koji su nedavno imenovani – planiraju da revidiraju celokupnu aplikacionu knjigu. Izloženi su novi programski ciljevi. Panel podseća tim da je pripremna faza konačnog programa EPK 2021 mora biti zasnovana na izvornoj aplikacionoj knjizi i spisku projekata. Programski direktor je naveo rad na festivalima kao primer mogućeg pravca programskog razvoja; panel smatra da taj novi pravac nosi sa sobom rizik da

pristup koji je previše orijentisan na događaje može štetno da utiče na umetnički i kulturni kvalitet i integritet celokupnog programa.

- Što se tiče razvoja programa, panel je zatražio više informacija u pogledu kulturnih i kreativnih industrija. Predložene aktivnosti koje obuhvataju mapiranje, proces za zainteresovane strane i naknadno akciono planiranje obećavaju.
- Evropska dimenzija programa zahteva dodatni razvoj. Panel je skrenuo pažnju Novog Sada na potrebu da se razvije širi koncept evropske dimenzije, koja ne obuhvata samo saradnju sa drugim EPK. Taj koncept je neophodan za sledeće korake u pripremi. Istovremeno, saradnja sa drugim EPK treba da se nastavi kako bi se u potpunosti iskoristile prilike za saradnju i razmena znanja (*know-how*). Panel je posebno prepoznao pozitivne i obećavajuće težnje za saradnju sa hrvatskim gradom Osijekom i odgovarajuće potencijale za pomirenje. Ovo je tema koja bi mogla da privuče pažnju široke evropske javnosti i stoga bi mogla da posluži kao dobra osnova za mogući noseći projekat.
- Panel je uzeo u obzir napore da se intencionalizuje sprovođenje kulturnog programa. Međutim, panel naglašava da održive veze sa Evropom zahtevaju više truda od prostog obezbeđivanja da je tim Novog Sada umrežen sa drugim timovima EPK. Programu je neophodno aktivnije učesće konkretnih kulturnih aktera, posebno pripadnika nezavisne scene. Uspostavljanje ovih veza trebalo bi da bude jedno od glavnih usmerenja u ovom trenutku.
- Panel je dalje istakao da program EPK obično obuhvata skup projekata koje direktno vodi tim za implementaciju ili koji su u koprodukciji sa partnerima ili koji su samo označeni kao EPK. Program predložen do sada nije jasan u pogledu tih projektnih kategorija. Ažurirani izveštaj bi stoga trebalo da obuhvati te elemente.
- Panel je dalje naglasio potrebu za značajnim ulaganjima u izgradnju kapaciteta kako bi se obezbedio najširi mogući uticaj projekta EPK ako i njegovo profesionalno sprovođenje.
 - **Preporuka 2:** Glavna poruka o izgradnji mostova treba da bude pojašnjena jasnim aktivnostima. Treba takođe obezbediti da je tim sposoban da predstavi program Novi Sad 2021 sa jasnim izjavama koje se zasnivaju na razumljivim porukama i porukama koje su lake za komunikaciju.
 - **Preporuka 3:** Evropska dimenzija u programu zahteva dalji razvoj uz široku viziju koja se tiče raznolikosti partnera za saradnju, metoda i razmene.
 - **Preporuka 4:** Panel naglašava da programski proces za Novi Sad 2021 mora biti zasnovan na izvornoj aplikacionoj knjizi i mora imati jasan fokus i

umetničku viziju i odgovarajuće snažne poruke za internu i eksternu komunikaciju.

Preporuka 5: Panel poziva Fondaciju „Novi Sad 2021“ da podnese ažuriran spisak projekata koji uključuje tri kategorije (sopstvena produkcija, koprodukcija, projekti na kojima EPK figurira samo imenom). Posebnu pažnju treba posvetiti nosećim projektima, uključujući širok spektar lokalnog i međunarodnog učešća.

- **Preporuka 6:** Potrebno je dodatno razmatranje u pogledu kriterijumima za selekciju projekata. Mora se obezbediti da projekti budu u skladu sa sveukupnim programskim ciljevima, glavnim porukama i izvornoj aplikacionoj knjizi. Dobri primeri drugih EPK, kao što je Temišvar 2021, mogu poslužiti kao dobar primer za slične napore tima iz Novog Sada.
 - **Preporuka 7:** Partnerstvo sa lokalnim institucijama kulture treba dodatno razviti kako bi se obezbedila održivost projekta EPK 2021 i kako bi se povećao opseg i doseg programa kulture. Predstavnici nezavisnog sektora treba da budu u programskim telima i treba izgraditi odgovarajuća strateška partnerstva.
 - **Preporuka 8:** Napori ka povećanju kapaciteta u Novom Sadu treba da budu značajno uvećani kako bi se obuhvatio najveći deo nezavisnog sektora u kulturi kao i institucije u kulturi u gradiu, kao i tim Novi Sad 2021.
- Panel je postavio pitanje u vezi sa sposobnošću realizacije i odgovoreno je da Novi Sad ima jaku političku podršku na lokalnom, regionalnom i nacionalnom nivou. EPK/gradski interfejs za projekte infrastrukture uspostavljen je i funkcioniše. Predloženi plan za infrastrukturu deluje ubedljivo. Koncept novih mesta ima potencijal u smislu održive pozitivne promene u urbanim kvartovima.
 - Panel je kratko diskutovao o prvim strategijama za doseg sa timom iz Novog Sada i opšti utisak je da napori ka razvoju publike nisu bili dovoljno razvijeni i sveobuhvatni. Oni moraju obuhvatiti više od razvoja kulturnog turizma, i predložena platforma KultTura može stoga biti jedan od elemenata mnogo šireg plana za doseg. Sveobuhvatni plan za publiku zahteva uključenje različitih ciljnih grupa koje nisu samo volonteri. Pored toga, poboljšanje participacije lokalnog stanovništva zahteva izgradnju kapaciteta i partnerstava, i vreme. Konsultacije u pogledu razvoja javnih mesta u 2017. godini pozitivan su primer koji treba slediti.
 - **Preporuka 9:** U 2018. godini treba razviti jasnije strategije za razvoj i uključivanje publike koje obuhvataju saradnju sa školama.

- Panel je razmotrio nekoliko pitanja koja se tiču upravljanja EPK Novi Sad 2021. Pozitivan razvoj obuhvata uspostavljanje softvera Share Point za unutrašnje upravljanje informacijama, kao i sprovođenje javnih nabavki i odgovarajućih pravila transparentnosti (objavljivanje svih tendera na sajtu Novi Sad 2021). Međutim, trenutnoj strukturi je potrebno usmerenje, kao i dobar protok informacija i donošenje odluka. Predloženi odbori i saveti treba da imaju jasne uloge. Postojeće upravljanje uz pomoć softvera Share Point trebalo bi razviti u pravi centar za znanje. Treba obezbediti i da ceo tim ima pristup svim važnim informacijama. Na osnovu prvog interfejsa između Grada i Novog Sada 2021 kada je reč o infrastrukturi, odnosi između Grada i Fondacije moraju biti integrisani u ažuriranu šemu organizacije.
 - **Preporuka 10:** Sistematska vizuelizacija različitih platformi, panela i tabela uključujući i protok informacija i proces donošenja odluka neophodna je da bi se obezbedilo dobro upravljanje projektom Novi Sad 2021. Stoga se zahteva ažurirana šema organizacije, sa ciljem da se značajno smanji trenutna kompleksnost.
- Panel se raspitivao o osoblju koje radi u Fondaciji i o njihovim zaduženjima. Panel je saznao da podela zadataka (npr. između umetničkog direktora i programskog direktora) nije još uvek potpuno jasna. Pored toga, šefovi sektora nemaju informacije u vezi sa budžetima sektora za sledeću godinu. Trebalo bi obezbediti da se novi članovi osoblja što pre integrišu i da se ulože u aktivnosti izgradnje tima. Razvijanje veština članova tima jednako je važno, uključujući komunikaciju i sposobnost ponude projekata.
 - **Preporuka 11:** Unutrašnje upravljanje zahteva poboljšanja u pogledu tačnijeg opisa zadataka članova tima i jasnu definiciju budžetskih okvira za 2018. godinu.
- Budžetski okvir za Fondaciju je dobar i sufinansirajuća tela su potvrdila svoje obaveze. Princip sufinansiranja i dugoročna saradnja uspostavljena za projekte koprodukcije veoma su pozitivni. Panelu je uveren da nema planiranih smanjivanja budžeta. Neki troškovi prebačeni su za kasnije pripremne godine, ali nisu umanjeni u pogledu izvornog budžeta koji je predstavljen u aplikacionoj knjizi. Međutim, trebalo bi rešiti problem kašnjenja uplata sa pokrajinskog nivoa. Panelu je bio zadovoljan informacijom da su sponzori već pokazali interesovanje za ulaganje u Novi Sad 2021.
- Panel je zatražio pojašnjenje u vezi sa strategijom za prikupljanje sredstava iz EU. Fondacija „Novi Sad 2012“ još uvek nema sistematičan pregled svih potencijalnih dostupnih fondova EU. Prema panelu, postoji prevelik fokus na Dunavski transnacionalni program. Odobrenje projekta „Citizens for Europe“ je dobrodošlo iako su njegova priroda i doprinos previše mali za budžetske potrebe jedne EPK. Treba dodatno istražiti mogućnosti iz predpristupnih fondova. Panel shvata da je

pristup fondovima EU za zemlju koja nije članica kao što je Srbija kompleksniji. Aktivnosti za sponzorstvo još uvek nisu u potpunosti razvijene. Treba uložiti odgovarajuće napore.

- **Preporuka 12:** Razrađivanje strategije za prikupljanje sredstava iz EU kao i plan za strateška sponzorstva uvećaće budžetsku stabilnost projekta Novi Sad 2021.
- Planovi za spoljnu komunikaciju su na polaznoj tački i treba ih značajno razviti za sledeći izveštaj o napretku. Potreban je strateški pristup komunikaciji kako bi se obezbedilo da projekat EPK obuhvata više od prostog brendiranja grada. Neophodno je revidirati slogane koji su povezani sa temama mostova.

Sledeći koraci

Panel je uvideo napredak koji Novi Sad 2021 ima u odnosu na period imenovanja i pozdravlja napore da se izgradi Fondacija i čvrst finansijski okvir. Panel usmerava pažnju tima Novi Sad 2021 na napore koje treba uložiti u pogledu:

- kulturnog i umetničkog programa,
- integracije svih članova tima u odgovarajuće napore za razvoj, kao i
- potrebe za značajnijom saradnjom na lokalnom i evropskom nivou.

Panel stoga poziva Novi Sad 2021 da do kraja marta 2018 godine dostavi:

- ažurirani program kulture uključujući i planirane noseće projekte. Taj dokument bi takođe trebalo da obuhvati odgovarajući pregled budžeta, i
- dokument koji upućuje na sve preporuke panela iz izveštaja o selekciji i o monitoringu uključujući i planove kako ih sprovesti. Tim se poziva da koristi brojeve preporuka onako kako su stoje u navedenim dokumentima.

Panel se stavlja na raspolaganje timu Novi Sad 2021 za sva pitanja, kroz servise Komisije.

Komisija će sazvati drugi sastanak u vezi sa monitoringom sredinom 2019. godine.

Panel predlaže posedu predstavnika panela Novom Sadu sredinom 2018. godine.

Panel bi želeo da se zahvali timu Novi Sad 2021 na veoma informativnom i zanimljivom sastanku i raduje se daljem razvoju projekta Evropska prestonica kulture.